

Posudek vedoucího diplomové práce

Autor: Bc. Aneta Chládková Studium: F16NP0017

Studijní program: N6101 Filozofie

Studijní obor: Filozofie Název diplomové práce:

Strukturalismus očima Claua Léviho-Strausse a Michela Foucaulta

Název diplomové práce AJ: Structuralism from the point of view of Claude-Lévi Strausse and Michel Foucault

Vedoucí: Hynek Janoušek, Ph.D.

Hodnocení obsahu a formy práce:

Autorka si vybrala nelehký úkol, a sice porovnat strukturalistické prvky obsažené ve vybraném díle Michela Foucaulta – v jeho *Zrození kliniky* a v díle *Dohlížet a trestat* – se strukturalismem Claua Lévi-Strausse. Za tímto účelem vykládá základní východiska strukturalismu, jak je vypracoval Ferdinand de Saussure a následně prohloubil Roman Jakobson, jehož dílo Lévi-Strausse významně ovlivnilo.

V kapitole o Saussurovi je probrán rozdíl označovaného a označujícího, arbitrárnost a linearita znaku, rozdíl mezi termíny “langage”, “langue” a “parole”, syntagmatickými a paradigmatickými vztahy a synchronní a diachronní lingvistikou. Byť některé části výkladu jsou výstižné, text obsahuje také náhle nezdůvodněné přechody, kdy autorka, aniž by si to uvědomila, náhle začne místo systému mluvit o výpovědích či použije jako ilustraci příklad, který ilustruje něco jiného, než zamýšlí (například v kapitole o hodnotě neilustruje saussurovskou hodnotu v příkladě s šachy momentální postavení figurek, nýbrž pravidla, kterými se řídí jejich pohyb a které vytvářejí systém hry zvané šachy – hodnota všech figur by se změnila, kdyby se například v šachu změnilo pravidlo pohybu věže, přestože jejich formulace, kromě formulace pravidla pohybu věže, by zůstala stejná). Z kapitoly není vždy jisté, nakolik a jak přesně autorka smysl jednotlivých prvků strukturalismu chápe. Jasnější pasáže jsou následovány pasážemi, které lze označit za zmatené – pasáž o diachronní lingvistice může sloužit jako ukázka tohoto problému, neboť z ní není patrná základní věc, a sice proč je analýza historického vývoje irelevantní pro momentální popis hodnoty znaků. Tento dojen z části textu se v různé míře opakuje i ve všech dalších kapitolách textu, který autor posudku četl několikrát v jeho různých formách. Tuto vlastnost autorčiny práce, navzdory její pracovitosti, se v posledku nepodařilo vymýtit.

Pasáž o Jakobsonovi obsahuje celkem srozumitelné vysvětlení principu binárních opozic a příznakovosti, popř. bezpříznakovosti členů opozit. Následně autorka přechází k podrobnému výkladu strukturální analýzy příbuzenských vztahů, která tvoří jádro Lévi-Straussovi antropologie, a dále probírá analýzu mýtu a rituálu u Lévi-Strausse. Standardně vyložené části Lévi-Straussových teorií, jeho teorie základních opozit, jimiž lze analyzovat příbuzenské vztahy, teorie incestu či role recipročních darů na kohezi společenství jsou opět obklopeny pasážemi, jejichž smysl je temný a zmatený. Po podrobném a zajisté namáhavém představení různých aspektů pojetí mýtu, rituálu u Lévi-Strausse má tato část vyústit v obecném zamyšlení nad tím, co vlastně znamená pojem struktura a co znamená, že něco má strukturu. Příslušná pasáž textu 36-38 však nabízí jen několik otázek – jsou struktury struktury věcí či je do ně sami vkládáme? Můžeme tutéž věc pojímat různými způsoby? – které jsou mylně vydávány za různé formulace téhož a jejichž souvislost s předcházejícím výkladem zůstává nevysvětlena. Čtenář se tak nedoví ani k čemu se autorka při svém studiu Lévi-Strausse dopracovala, ani proč si zrovna na tomto místě klade tyto otázky.

V druhé části knihy se autorka věnuje analýze Foucaultových děl *Zrození kliniky* a *Dohlížet a trestat*. Výklad je stížen obtížně srozumitelným způsobem Foucaultových děl. Autorka se pak sama omezuje na to, že prochází po řadě jednotlivé kapitoly těchto knih a snaží se více či méně zdařile komentovat v nich obsažené myšlenky, často spíše parafrázuje samotný Foucaultův text či komentáře sekundární literatury. Je třeba však zmínit, že do svého zápasu s Foucaultem vložila mnoho práce. Příležitostně se jí zadaří i vystihnout Foucaultovu myšlenku, např. s ohledem na

zrození kategorie klinického případu a klinické zkušenosti, zrození diskurzu o individu, změna v chápání prostorovosti těla, pojetí pacienta jako akcidentu své nemoci a shrnutí znaků kliniky (s.46-50). Relativně zdařilé (odhlédne-li člověk od autorčiny nesouvisející a argumentačně nepodložené úvahy o nemoci v moderní době s.55) je i její podání změn vztahů života, nemoci a smrti, v němž se formuje nový medicínský pohled na člověka (s.54-59).

S podobným nasazením se autorka věnuje i popisu obsahu knihy *Dohlížet a trestat*. Výsledek je ovšem stejný, srozumitelnější části, které kopírují znění knihy, jsou obklopeny nesouvisejícími, popř. zmatenými pasážemi, v nichž jsou k sobě jako související přiřazeny disparátní myšlenky. Z řečeného je jasné, že práce jen stěží mohla vyústit v nějaké srovnání. Autorce se nepodařilo vypracovat nějaké obecné pojetí teorií obou autorů, které by jí umožnilo analyzované přístupy srovnat. V kratičkém závěru klade několik obecných otázek a parafrází z antologie Derridových textů *Texty k dekonstrukci* (jelikož jsem mimo ČR nemohl jsem zjistit, o jaký text se jedná, autorka uvádí jen název celé antologie). Cíle práce se tedy nepodařilo naplnit.

Navzdory tomu považuji práci za obhajitelnou vzhledem k opravdu velkému množství interpretační práce, které autorka věnovala výkladům náročných děl, které si zvolila ke studiu. Byť tento výklad je mnoha pasážích zmatený, obsahuje dost materiálu, na němž autorka přeci jen prokázala základní kompetenci a schopnost práce s anglojazyčnou literaturou. Práci bohužel sráží také některé formální nedostatky. Navzdory upozornění v ní zůstaly nepřeložené anglické citace a na některých místech autorka překládá – a to ne vždy obratně – anglické citace z knih, které má k dispozici v českém překladu, na což byla také upozorněna (to se týče např. Lévi-Straussovi *Srukturální antropologie*).

Práci díky tomu proto považuji za obhajitelnou s hodnocením E.

Otázky k obhajobě:

1. V čem je rozdíl diachronicky a synchronně zaměřené lingvistiky u Saussura? Projevuje se nějak odhlédnutí od historické podmíněnosti synchronních vztahů v Lévi-Straussově antropologii? Jak byste obecně popsala hlavní body Lévi-Straussova přístupu?
2. Co by podle vás mohl Foucault Lévi-Straussově antropologii zejména vytýkat?
3. Považujete přístup k popisu společnosti u obou vámi zvolených autorů za adekvátní? V čem by mohly být slabiny a přednosti jejich postupu?